

in klaverno rastla. Iz te in podobnih skušenj je tedaj jasno, da je gips ali mavec v vzboljševanje gnoja vse priporoče vredno.

M. Za naše čebularje nekaj. Vsem onim, ki se s pridelovanjem čebula pečajo, je znan 6 do 13 milimetrov dolg črv, ki mnogo škode dela. Ta črv se vjede v srce čebula in čebulj uniči. To je ličinka tako zvana čebulove muhe, ki svoja jajca v mesecu juniju v listje zalaga. Da se to zabrani, se morajo grede čebulove s sajami potresti. Saje tudi hitro rast čebula močno pospešujejo. Na čebul se sme precej mnogo saj potrošati. Ker je v nekterih letih škoda, katero toti mrčes nareja, velika, je vredno, da se ta pomoček zapomni in v potrebi tudi rabi.

Dopisi.

Iz Maribora. (Nepričakovano zmagali smo Slovenci) pri volitvi za okrajni zastop mariborski, kder je znani Seidl in jegova garda izključljivo komandirala celih 13 let. Zmagali pa smo v skupini velikih posestnikov s vsemi svojimi 10 možmi. Volitev se je vršila v pondeljek 3. nov. t. l. v pisarnici okrajnega zastopa vpricho cesarskega komisarja, okrajnega glavarja, g. Seederja samega. Vkljub grdemu vremenu so naši možje nepričakovano številno prišli na volišče. Dobro znamenje bila je uže izvolitev našega neumorno delujočega poslanca g. dr. Radaja v volilno komisijo. Izid pokazal je sijajno zmago Slovencev. Po 51 glasov dobili so gospodje: dr. Radaj, Jožef Kodela in Laval grof Nugent, po 48 pa: Karničnik Miha, Lorber Davorin, Mohorko Miha, Mihelič Jožef, Korman Jožef in Vračko Alojz. Živili! Propali so pa naši najhujši nasprotniki; dobili so komaj vsak po 25 glasov, namveč: vitez Karneri, Dobaj, Girstmayer stareji, Hartman David, plem. A. Kriehuber, Löschnigg Matija, Seidl Konrad, Schmiederer Janez, Wiesinger Adam in „paverski kmet“ postarani „voter“ Wietzl Miha, tedaj razun treh sami gospodje iz mesta, ki itak voli iz sebe 10 zastopnikov, in skupina večjih trgovcev in obrtnikov tudi obstaja iz mestjanov. Volilni red je tedaj neugoden kmetom. Celó k steni pritisnjeni pa bi bili kmetje, ako bi gori imenovani nemškutarji zopet zmagali bili. No, sedaj so propali in upamo, da bodo dne 12. novembra volilci kmet-ske skupine jednako vrli se skazali, kakor veliki posestniki dne 3. nov. ter izvolili 10 narodnih poštenjakov; potem se bo uže smelo pričakovati, da bodo okrajni stroški drugo leto — menjši! Može, Slovenci, pridite, volite enoglasno 10 mož, ki se vam bodo nasvetovali.

Iz Brd pri Slov. Gradcu. (Slaba letina — stavljenje nove šole). Bilo je mesenca julija t. l. ko je nas bolj na visokem stanujoče hribovce poklestila huda toča. Škode je učinila veliko na

setvah pa tudi na senokošah. Mesenca oktobra pa je rani in celo nepričakovani sneg pokrtil hribe in doline pa ob enem drevja neznano veliko polomil. Žalostno je gledati sadunosnike, zarad kterih naši kraji uže dobro slovijo. Malo imeli smo letos sadovja, zanaprej bo ga še menje, dokler se polomljeno drevje ne popravi ali z novim ne nadomesti. Vendar zoper to nesrečo ne morejo ljudje ničesar storiti, božja previdnost jo je pripustila, da bi razvajeni svet zopet nekoliko bolj Boga se spominjal. Ali čudno je, da si ljudje še sami težav nalagajo. Nam kmetom, tukaj na Brdah, je naloženo novo šolsko poslopje postaviti. Ali kako hočemo šolo staviti, če pa denarjev nimamo? Davek bodemo komaj zmogli, ostali krajecarji bodo za živež šli, ker si ga bodemo morali kupovati. Res žalostno je, kako malo se na kmeta ozir jemlje. Plačaj, pravijo nam od vseh strani, če nimaš sam denarjev pa si jih izposodi! Ova naloga je britka in se več od nas tirja, kakor celó postava zahteva. Kajti §. 9. postave od 19. maja 1869 tirja le tam šolo, kder je več nego 40 za šolo sposobnih otrok. Toliko jih pri nas ni, ako se ne vračunajo otroci kmetov, ki so bolj kakor eno uro oddaljeni. Visoka lega na hribih, številni prepadi in grabni nikakor ne kažejo za šolo na Brdih, ker bi pot do nje otrokom bila nevarna, posebno po zimi. Druga je zastran farne šole pri cerkvi. Tje prederejo odraščeni pot vsako nedeljo, ker radi v lišo božjo zahajajo. Zato zamorejo potem otroci tudi v šolo, če zopet sneg ne zapade. Ali kdo bo jim v Brde tir nadelaval? Kedaj in kolikokrat bi pa katehet mogel k nam? Sploh šolo tukaj staviti zamorejo gospodje na papirju celó lahko, mi kmetje pa nikakor ne. Za neobhodne potrebne reči smo še vselej čeravno v pregledanih žepih denarja našli, a s šolskim poslopjem pri nas naj prizanašajo nam, katehetom pa tudi učiteljem, najbolj pa otrokom!

Politični ogled.

Avstrijske dežele. Državni zbor je sedaj, ko imajo v njem konservativno-narodni poslanci večino, svitlemu cesarju na prestolni govor odgovoril, kakor se je spodobilo: spravljivemu govoru dal se je spravljiv odgovor, čeravno so to liberalci na vse kriplje skušali zabraniti; vsi so hoteli govoriti, več kakor 30 se jih je uže za govorjenje, oglasilo: toda naši, ko so svoje povedali, prerezali so liberalcem nit in sklenili sprejeti odgovor svitlemu cesarju, kakor ga je slovenski poslanec grof Hohenwarth sestavil. Nasprotno glasovali so med drugimi tudi: dr. Forregger, dr. Duhač, Karneri, Lohninger, Pauer, Hakelberg, kranjski Švegel in Tauferer, koroški Morič, Otič, Edelmann itd. Sploh toti nemški liberalci niso za mir in spravo, kakor svitli cesar, ampak za večni prepir in razprtje. Izmed govornikov na naši strani odlikovali so se poslanci Dunajevski, Klam-Martinec, knez Czarto-

riski, knez Alfred Lichtenstein, zlasti pa česki vodja dr. Rieger in naposled dr. Vošnjak. Lepo razdeljeni so pa res bili; poljski, česki, nemško-konservativni, in slovenski poslanci so izjavili uzroke, zakaj se okoli grofa Hohenwartha zbirajo in vkup držijo, namreč zato, da nemške liberalce v manjšini puščajo, ob enem pa tako do svojih narodnih, verskih, in gospodarstvenih pravic prodirajo. Izvrtstno in prav državniško pobijal je grof Hohenwarth ugovore liberalcev: Snessa, Pernerja in Herbsta. Hohenwarth je naposled zmagal z večino 14 glasov. — Veliko dela našim poslanecem dal bo proračun 1880. Ker še niso odstopili vsi liberalni ministri, kazalo bi, ako bi večina le provizorično proračun odobrila proti temu, da se namesto Stremajerja, Horsta in Krteka pozovejo konservativno-narodni poslanci v ministerstvo in do prihodnje seje izdelajo postavne načrte, vsled katerih bo mogoče sedanjo sistemo predrugačiti in državne stroške zmanjšati. Na podlagi centralične sedanje sisteme se ne da boljši proračun predložiti, kakor je g. Krtekov. Par tisoč goldinarjev tu pa tam odškrcniti ne pomaga nič.

Vnanje države. Črnogorci so turške Albance srečno in hrabro zapodili v pobeg in zasedli pokrajino v Gusinjah in Plavi. Turškemu sultanu hočejo Angleži vzeti celo Malo-Azijo in žugajo z brodovjem priti pred Carigrad; sultan se pa brani in misli Ruse pozvati na pomoč. V pruski Nemčiji so zgubili zopet izvrstnega generala, hrabri Podbielski je naglo umrl; tudi Bismark baje boleha. Na Francoskem se prepirajo stranke uže črez red, nekateri se bojijo revolucije. Španija trpi neizmerno zarad groznih nalivov in povodenj, veliko hiš je pokončenih in ljudi usmrtenih pa tudi krščanska ljubezen se kaže sijajno; nek pobožni Munnoz je siromakom daroval 6 milijonov frankov. Proti Turkmenom so Rusi zadnji čas imeli nesrečo, morali so se umakniti nazaj do morja, kder izbarkavajo novo vojsko 20—30.000 mož. V Japonskem razsaja kolera; več kakor 100.000 ljudi je uže pobrala. V Ameriki so Chilenci na morji premagali Peruvijance in tem uničili zadnjo ladijo oklopnico „Huaskar“.

Za poduk in kratek čas.

Središčani in Ormožki grajščaki.

Zgodovinski spominki — posneti iz Središke kronike, ktero spisuje M. Sl.

I. Če pri farni cerkvi sv. Duha poleg Središča stopiš prek potoka Črneca, stojiš na varaški zemlji, si tedaj že v Središču. Od tam prideš po veliki cesti v nekterih minutah „pod čaplje“ ter zagledaš na svoji desni široko zeleno trato, po kateri, če nje ne kriva snežna odeja, belih gosek na stotine gaga in gomizlja. Tu zapaziš tudi nizek, s trnovjem obraščen griček, na kterege vrhu je v novejšem času po posebnem prizadevanji slav-

nega Središkega rojaka g. dr. Kočevarja, cesarskega svetovalca v Celju, bila zasajena lipa — tržanom v veden spomin, naj bi ohranili varašu narodno lice ter ne ponemčevali, kar je skoz stoletja bilo slovensko. Ta neznaten griček pozna vsak otrok pod imenom „gradišče“ ter ti vé tudi povedati, da je na njem stal svoje dni gradič, z zidom in nasipom obdan, po katerem je kraj dobil ime Središče. Kdo je ta gradič sezidal, ni znano. V začetku petnajstega stoletja bil je lastina Solnograških nadškofov in nadškof Ivan ga je z drugimi trgi in mesti dne 10. prosinca l. 1433. podelil kakor feud Ptujskemu grofu Miroslavu. Ko je ta dne 6. prosinca l. 1438. brez otrok umrl, je vsled sporočila vseSolnograške fevde, tedaj tudi Središče, podedovala njegova sestra Ana, ki je bila omožena z grofom Ivanom plem. Šaumburg. Njena hčer Barbara, zaročena z enim iz plem. Frankopanove rodovine, je na svoje stare dni živela kot vdova v Središkem gradu. V spominu nekterih tržanov še den denešnji pod imenom „Patalica“ slovi kakor ljubeznjiva in mila gospa, kateri so pridne Središčanke z veseljem donašale piščet in kopunov. Ko se je že precej postarala, je Središčanom v znamenje svojega posebnega nagujenja do njih podelila na Petrovo l. 1488 pravice cesarskih trgov in Središčani so postali neodvisni tržani, gospodje z lastno sodnijo, ki je bila podrejena Ormožki grajščini. L. 1490 je gradič in trg kupil vitez Jakob Cehelj, grajščak v Ormožu in Središče je postalo lastnina Ormožkih grajščakov. Gradič so l. 1532 razdjali divji Turki, iz razvalin pa je s pomočjo pobožnega ljudstva l. 1630 postavil Vid Sveder v trgu kapelo žalostne matere D. Marije.

V prvih časih imeli so Središčani na tenko določeno in zaznamovano varaško mejo, ktere brez posebnega dovoljenja ni smel nihče prekoračiti. Meje so večkrat objahovali in mejnike pregledavali. Tako objahovanje se je vršilo večidel le ob večjih praznikih, navadno ob binkoštih, ter je bilo kolikor mogoče sijajno in slovesno — prava ljudska svečanost in veselica. Vsi tržani obojega spola, tudi otroci že bolj odrasčeni, so se zbrali svetočno oblečeni blizu farne cerkve pri Črnecu. Tamkaj je bil postavljen poseben šotor, v katerem so tržani imeli shranjene bobne, zastave in puške. Ko so si možki vzeli puške in nataknili zastave na dolge za to nalašč pripravljene rajce, začela se je vsa truma v vrsti kraj Črneca proti Dravi pomikati. Najprej so korakali muzikanti, ki so piskali in bobnjali, za njimi so jahali na čilih konjičih župan z vsemi svetovalci in drugi tržani s puškami in raznobarnimi zastavami, na zadnje so šle žene in dekleta, prepevaje vesele pesmi, otroci pa so se gnjeli na obeh straneh, da bi vjeli kako svetinjo ali denarček, ki so ga pri tej priložnosti za to določeni možji med otroke metali, naj bi njim den objahovanja ostal dalje časa v spominu. Staro in mlado je bilo navadno židane volje, tembolj, ker